

Brandstodsverksamheten i vår bygd. Historisk översikt.

På den Skånska slättbygden hade bönderna fram till enskiftet i början av 1800-talet bott i byar under mer än 1 000 år. Byborna hjälpte varandra efter förmåga och god vilja. När elden kom lös gällde det att begränsa den med gemensamma krafter. Vid återuppbyggnad av brunna hus hjälpte byborna varandra med dagsverken och material.

Men utöver hjälpsamhet och hävdvunnet bistånd i byalaget fanns även lagstadgade skyldigheter. Skånelagen, som upptecknades i början av 1200-talet, gällde Skåne, Halland, Blekinge samt Bornholm. Lagen föreskrev bl.a. att invånarna i ett härad var skyldiga att till inbördes hjälp deltaga i brandstod. Uttrycket brandstod härstammar från gammalskånska ordet "braennestup", vilket betyder brandstöd.

I Skånelagen föreskrevs hur brandstoden skulle uttaxeras av den enskilde. Skadelidande fick ersättning från hela häradet, eller endast från den fjärding där man bodde, beroende på skadans storlek. Ersättning kunde utgå i pengar eller spannmål.

Skånelagens bestämmelser om brandstod fungerade under ca 500 år. Den ersattes år 1683 med svensk lag.

År 1688 skapade Generalguvernören Rutger von Ascheberg en kompletterande frivillig brandstodsorganisation. Denna gällde vid sidan om den lagliga som ansågs vara otillräcklig. Avgifter och ersättningar fastställdes i penningar.

Hittills hade endast ersättning lämnats för skador på hus. År 1734 kom en ny lag om brandstod som stadgade ersättning även för skador på säd, foder och boskap. Alla hemman skulle erlägga brandstod efter hemmanstalet.

Ett kungligt brev av år 1766 medgav att brandstodsföreningar fick bildas av socknar, enskilda eller i samverkan. Detta brev hade sin grund i vissa klagomål på den rådande ordningen.

När enskiftet kom år 1803 ändrades förutsättningarna för de gamla brandstodsföreningarna. Gårdarna flyttades ut från byn och fick större och dyrare hus. En nyordning av brandstoden blev angelägen och en ny form av brandstodsföreningar skapades. Södra Asbo och Bjäre härad fick sin brandstodsförening år 1851. Denna förening gick i likvidation efter ett antal år. Orsaken var att ett antal större gårdar drabbades av brandskador vilket medförde att föreningen ej orkade bära kostnaderna.

De mindre jordbrukarna inom häraderna startade en ny brandstodsförening år 1922. Inga större jordbruk fick ingå. Föreningens namn blev Södra Asbo och Bjäre Småbrukares Brandstodsförening. Föreningen omfattade 17 socknar från V.Karup i norr till Stenestad i söder. År 1941 ändrades namnet till Södra Asbo och Bjäre Brandförsäkringsförening. Större gårdar fick nu ansluta sig. I varje socken utsågs en sockenkommitte. Denna hade till uppgift att genomföra brandsyn, uttaxera brandstodsavgift, värdera skador samt välja ombud till brandförsäkringsföreningens stämmor.

År 1853 hade brandstodstvånget upphört. Därefter byggde medlemsskapet i brandstodsföreningarna på frivillig grund.

Brandstodsföreningarnas verksamhet moderniserades efter hand. Utbildad personal fick hand om skötseln. Moderna kontor inrättades. Försäkringsomfattningen ökade till olika slags försäkringar.

En omfattande fusionering av häradsbolagen har genomförts. Södra Asbo-Bjäre Brandförsäkringsförening uppgick den 1 Januari 1979 i Länsförsäkringar i N.V. Skåne. Sockenkommitten upphörde och ett nytt fullmäktigesystem infördes.

Den 1 Augusti 1922 bildades Södra Asbo-Bjäre Småbrukares Brandstodsförening. Den 5 Augusti 1922 höll sockenkommiten i Strövelstorp troligen sitt första sammanträde. Kopia av protokollet bifogas till denna översikt. Jag skriver "troligen" därför att det sägs ej i protokollet att det är första sammanträdet. Men man hade ju ingen anledning att hålla sammanträde förrän häradsföreningen hade bildats.

Protokollet innehåller namn på personer som många av oss känner igen och även har träffat. Alla är betrodda män som hade många andra förtroendeuppdrag.

Detta är ett litet bidrag till den uppteckning av föreningar i Strövelstorp under gången tid, som vår studiecirkel håller på med. Den historiska översikten har hämtats ur Länsförsäkringars i N.V.Skåne Jubileumsbok av år 1986. Boken har skrivits av förre rektorn vid Svalövs Lantmannaskola Hugo Emanuelsson.

S.Varalöv 1990 02 10.

Sven Birgerstam
Sven Birgerstam



